

sedam dana u svijetu

- **BRUXELLES** Vlasnik Facebooka Zuckerberg ispričao se za propuste u zaštiti osobnih podataka, 22. svibnja u Europskom parlamentu, kao i zbog kampanje dezinformiranja preko te društvene mreže, priznavši da nisu dovoljno široko švačali vlastite odgovornosti.
- **WASHINGTON** Nije isključena mogućnost odgode susreta američkoga i sjevernokorejskoga predsjednika, potvrdio je 22. svibnja američki predsjednik Trump, premda je ocijenio da je sjevernokorejski čelnik Kim Jong-un »ozbiljan« u namjeri da iz svoje zemlje ukloni nuklearno oružje, na čemu SAD insistira.
- **RIM** Kandidat za talijanskoga premijera bit će Giuseppe Conte, 54-godišnji profesor prava i politički početnik, najavio je 21. svibnja Luigi di Maio, čelnik Pokreta pet zvijezda (M5S), tri dana nakon što je njegova stranka došla do koalicijskoga sporazuma s Ligom Mattea Salviniya, nakon punih 11 tjedana postizbornoga zastoja.
- **TEHERAN** »Tko su Sjedinjene Države da odlučuju o Iranu i svijetu«, uzvratilo je 21. svibnja iranski predsjednik Rohani na američke zahtjeve koje je istoga dana izrekao američki državni tajnik Pompeo, najavivši naj snažnije sankcije u povijesti i stavivši pred Iran 12 zahtjeva (među kojima prestanak obogaćivanja urana te prestanak prijateljstva Izraelu). Na Pompeoov govor reagirala je i šefica europske diplomatije Mogherini rekavši da nema alternativne nuklearnome sporazumu te da američko povlačenje iz Zajedničkoga akcijskog plana (JCPOA) nije učinilo regiju sigurnijom od prijetele širenja nuklearnoga oružja.
- **VENEZUELA** Na izborima je pobijedio sadašnji predsjednik Nicolas Maduro, objelovio je 21. svibnja, dan nakon izbora čiju su valjanost u pitanje doveli i EU i niz latinoameričkih zemalja (14 zemalja Limske skupine povuklo je svoje veleposlanike iz Venezuele), a SAD je nametnuo i nove sankcije Venezueli, nazvavši izbore »faršang«. Ruski predsjednik Putin čestitao je Maduro, zaželjevši mu »uspjeh u rješavanju društvenih i ekonomskih izazova« uz »održanje nacionalnoga dijaloga«. Na izborima Maduro je dobio 68 posto glasova, a mandat će mu trajati do 2025. godine.
- **LJUBLJANA** Slovenija ne planira nikakvo uvođenje novih nacionalnih manjina ni promjenu Ustava zbog toga, izjavio je 21. svibnja ministar vanjskih poslova Erjavec u povodu rezolucije austrijskoga parlamenta kojom je tjedan ranije austrijskomu ministarstvu vanjskih poslova naloženo da se u razgovoru s Ljubljanom zauzme za priznanje slovenskih državljanima njemačkoga materinskoga jezika. Slovenija status »autohtonih« manjina priznaje isključivo pripadnicima talijanske i mađarske manjine, iako su npr. Hrvati, Srbi ili Bošnjaci brojniji od tih manjinskih zajednica.
- **WASHINGTON** Gina Haspel postala je prva žena na čelu CIA-e, prisegnuvši 21. svibnja na tu dužnost, u nazočnosti američkoga predsjednika Trumpa.
- **SAD** Hrvatski ministar obrane u službenom posjetu SAD-u, 21. travnja održao je na sveučilištu »Rider« predavanje o strategiji nacionalne sigurnosti RH i koncepta sustava domovinske sigurnosti američkim studentima i pripadnicima američke vojske. Ministar Krstičević svečano je primljen u Kuću slavni međunarodnih polaznika Ratne škole kopnene vojske SAD-a.
- **SARAJEVO** Turski predsjednik Erdogan održao je predsjednički skup u BiH, 20. svibnja, jedini takav izvan svoje domovine, te je pozvao pristaše u dijaspori da glasaju za nj na izborima u Turskoj 24. lipnja. Predsjedatelj Predsjedništva BiH Bakir Izetbegović turskoga je predsjednika nazvao »Božjim izaslanikom«. Na sastanku izaslanstava Erdogan je izjavio da Turska nema skrivenih namjera prema BiH, čijoj stabilnosti i teritorijalnoj cjelovitosti nastoji pridonijeti.
- **WASHINGTON** Kina i SAD dogovorili su trgovinske mjere za smanjenje američkoga deficita u robnoj razmjeni s Kinom, 19. svibnja, tako što je Kina pristala kupovati više američke robe, navodi se u zajedničkoj izjavi. Predsjednik Trump među prioritetne svoje predsjedničke kampanje stavio je pitanje trgovinskoga deficita s Kinom, koja je lani imala suficit od 375,2 milijarde dolara.
- **BARCELONA** Novi predsjednik Katalonije Torra formirao je novu katalonsku vladu, 19. svibnja, koja uključuje dvojicu bivših ministara koji su u zatvoru te dvojici koji su u egzilu. Iako se španjolska vlada nije odmah službeno očitovala, zastupnici vladajuće Narodne stranke taj su potez nazvali »provokacijom« i »instituiranjem na svadi« te bi Madridu Torrinu odluku mogao i blokirati.
- **WASHINGTON - JERUZALEM** Vijeće za ljudska prava UN-a odobrilo je povjerenstvo za istragu smrti 118 Palestinaca u Gazi, rezolucijom donesenom 18. svibnja, sa 29 glasova »za«, 14 suzdržanih i dva »protiv« (SAD i Australija). Izrael je zbog toga 21. svibnja pozvao na razgovor veleposlanike Belgije, Slovenije i Španjolske, čije su zemlje poduprle tu rezoluciju, koja odobrava istraživanje mogućih izraelskih kršenja ljudskih prava. Među suzdržanima ostale su i Njemačka i Mađarska.
- **DANSKA** Hrvatska je preuzela predsjedanje Vijećem Europe od Danske na šest mjeseci, 18. svibnja u Helsingoru, po ministrici vanjskih i europskih poslova Mariji Pejčinović Burić. Hrvatskoj je to prvo predsjedanje Vijećem Europe.
- **TEKSAS** Najmanje je osmero ljudi poginulo u pucnjavi u srednjoj školi u Santa Feu, 18. svibnja, te je priveden 17-godišnji učenik osumnjičen za napad eksplozivnom napravom. Još desetak osoba je hospitalizirano.
- **HAVANA** U padu zrakoplova poginulo je 110 osoba, 18. svibnja, neposredno nakon polijetanja Boeinga koji je kompanija Cubana de Aviación unajmila od Mexican Global Aira. Tri žene su preživjele najtežu zrakoplovnu nesreću na Kubi u zadnjih 30 godina, a među poginulima bilo je 11 stranaca.
- **SOCI** Ruski predsjednik Putin na sastanku s njemačkom kancelarkom Merkel, 18. svibnja, rekao je da će se suprotstaviti svakomu pokušaju Trumpa da blokira rusko-njemački projekt plinovoda preko Baltika, u kojem su Njemačka i Rusija pronašli zajednički interes. Koji dan ranije dužnosnica SAD-a rekla je da taj projekt njima izaziva zabrinutost zbog toga što bi Moskvi omogućio »priliskivanje i praćenja u Baltičkom moru«, a Putin je rekao da on »razumije Trumpa jer brani interese svoga biznisa s ukapljenim plinom«, ali da projekt ovisi o europskim partnerima.
- **BUGARSKA** Sastanak na vrhu zemalja EU-a i šest zemalja jugoistoka Europe okončan je 17. svibnja u Sofiji završnom deklaracijom o europskoj perspektivi zapadnoga Balkana. Predsjednik hrvatske Vlade Plenković izrazio je zadovoljstvo što je u dokumentu pozdravljena namjera Hrvatske da organizira sljedeći takav sastanak, koji je sada bio održan prvi put nakon punih 15 godina (kad je bio održan u Solunu).

INTERVJU

Ivan Tašev

Hrvatska svakim danom ima sve više starijega stanovništva, što osim ekonomskih problema uzrokuje i mnoge druge. Stoga važno mjesto treba imati međugeneracijska obiteljska solidarnost. Tom se temom bave znanstvenici i na europskoj razini, a u projekt istraživanja politike aktivnoga starenja bila je uključena i voditeljica varaždinskoga centra Instituta društvenih znanosti »Ivo Pilar« dr. Andrea Brajša-Žganec, profesorica psihologije, koja predaje kolegije iz razvojne psihologije i psihologije obrazovanja.

Što su stariji uključeni, to su zadovoljniji

■ Pojam međugeneracijske solidarnosti mnogi povezuju uz mirovine, no taj je pojam mnogo širi od financija. Možete li približiti značenje međugeneracijske obiteljske solidarnosti, koliko je danas ona važna posebice na Starom Kontinentu koji još više stari?

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Kada danas govorimo o obitelji, obiteljskim odnosima i međugeneracijskoj solidarnosti, treba uzeti u obzir promjene koje se događaju u obitelji u odnosu na promjene u svijetu, društvu i sustavu vrijednosti. Suvremene teorije obitelji promatraju obitelj kao složenu i povezanu cjelinu, kao sustav koji se sastoji od više podustava. U tim novim i ponešto izmijenjenim okolnostima funkcionalna obitelj dobro se nosi s postavljenim ciljevima i zadacima, probleme rješava na zadovoljavajući način te njeguje dobrobit svih članova obitelji. Međugeneracijska obiteljska solidarnost pojam je koji uključuje odnose među članovima obitelji i njihovu međusobnu razmjenu: odnose baka i djedova i njihove unučadi, socijalnu podršku, kvalitetu bračnoga zadovoljstva, međugeneracijske razlike, važnost kvalitete odnosa starijih osoba i njihove odrasle djece. Kvaliteta života starijih članova obitelji povezana je s reciprocitetom u odnosima. Što su stariji više uključeni u obitelj, to su zadovoljniji životom, a to se onda odražava na različite načine na mlade generacije, ali i obrnuto. Glavne su dimenzije danas poznatoga modela međugeneracijske obiteljske solidarnosti učestalost kontakta, emocionalna blizina, sličnost u mišljenju, geografska blizina, primanje pomoći i davanje pomoći, kontakti, blizina, tj. različiti čimbenici povezani s kvalitetom života u različitim razdobljima životnoga ciklusa pojedinca. Međugeneracijska obiteljska solidarnost danas je važna posebice u Europi koja kao stari kontinent iz dana u dan još više stari jer se povećava udio starih ljudi u općoj populaciji. Općenito se istraživači slažu da je obitelj univerzalna i nužna institucija ljudskoga preživljavanja u svim društvima i važna u međugeneracijskim odnosima.

Zajedništvo, ali i autonomija obitelji

■ I u Hrvatskoj smo svjedoci promjene strukture obitelji. Dok su nekada zajedno živjeli i tri generacije u jednom kućanstvu, danas je to rijetkost. Što je bolje za uravnotežen psihosocijalni razvoj - da djeca odrastaju samo s roditeljima ili i s bakom i djedom u istom kućanstvu? Koliko ta prisutnost znači za kvalitetu bračnoga zajedništva?

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Zajednički život više generacija danas je često određen socioekonomskim prilikama u obiteljima te s brigom za obitelj u društvu. Za zdrave obiteljske odnose važno je da postoji prihvaćanje i zajedništvo među članovima, ali jednako je važna i autonomija. Stoga je važno da nuklearne obitelji, roditelji i djeca, razvijaju interakcije unutar svoje obitelji, rade na kvaliteti bračnoga i obiteljskoga zajedništva. U tim svakodnevnim procesima od presudne su važnosti različite vrste usluga za obitelji. Zastigom bake i djedovi mogu pritom imati veliku ulogu te je i u tom kontekstu važno poticati odnose baka i djedova i unučadi, naglašavati važnost čestote njihova odnosa, poticati pozitivne bračne odnose u mladoj, srednjoj i kasnijoj odrasloj dobi, poticati pozitivno roditeljsko s naglasakom na njegovu važnost kroz cijeli životni vijek, poticati davanje i primanje pomoći roditelja i njihove odrasle djece o smještaju u dom za stare i nemoćne osobe. Šire



»Međugeneracijska obiteljska solidarnost danas je važna posebice u Europi koja kao stari kontinent iz dana u dan još više stari jer se povećava udio starih ljudi u općoj populaciji. Općenito se istraživači slažu da je obitelj univerzalna i nužna institucija ljudskoga preživljavanja u svim društvenim odnosima.«

gledano, pomoć obiteljima može pružiti i šira zajednica, važnost se može dati blizini stanovanja baka i djedova, ali socijalne usluge u društvu igraju najvažniju ulogu. Ako si postavimo pitanje tko je odgovoran da okolišni čimbenici budu osigurani, tu su sustav socijalne politike, pomažuće profesije i institucije u najširem smislu te rad s mladima i starima, obiteljska savjetovališta itd. Tako smo u sklopu radne skupine za izradu Nacrta prijedloga nacionalnoga dokumenta iz područja obiteljske politike 2015. godine predložili mjere obiteljske politike koje, među ostalim, uključuju usluge za djecu i obitelj, podršku roditeljstvu, usklađivanje obiteljskih obveza i odnosa... Trenutačno izrađujemo strategiju demografske revitalizacije Hrvatske, u kojoj je već na početku istaknuta važnost upravo navedenih implicitnih mjera za budućnost. Za kvalitetu bračnoga zajedništva važna je i ravnoteža između poslovnoga i privatnoga života kao mjera do koje su u ovom kontekstu punoljetni članovi obitelji jednako uključeni u svoju radnu ulogu i obiteljsku ulogu te mjera do koje su oni zadovoljni tim ulogama, jer ravnoteža između poslovnoga i privatnoga života povećava kvalitetu života članova obitelji, a time i vjerojatnost dužega opstanka obitelji kao zajednice.

■ Zašto je važna povezanost i interakcija između mladih i starijih, među generacijama? Kako ostvariti tu povezanost jer interesi različitih dobnih skupina nisu slični? Što stariji donose mladima, a što mladi donose starijima u življenju u zajedničkom domaćinstvu?

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Dok stariji donose iskustvo u proširene obitelji, a mladi uče po modelu, istodobno mladi često traže različite oblike podrške od starih, što recipročno njihovoj angažiranosti može povećati kvalitetu života starih. Također, znamo da kada se kao odrasli nademo u stresnim situacijama česti obrasci ponašanja upravo su oni koje smo naučili u svojim nuklearnim obiteljima. Jednako su tako prisutni i obiteljski rituali koje prenosimo iz generacije u generaciju, ali i uvodimo nove. Puno možemo naučiti o kvaliteti obiteljskoga i bračnoga života od starijih generacija. No u svim tim odnosima važno je da svaka nuklearna obitelj ima svoju autonomiju. Znači važno je zadovoljstvo različitim komponentama obiteljskoga funkcioniranja, kao što je zadovoljstvo članova obitelji primljenom pomoću, zadovoljstvo obiteljskom komunikacijom i rješavanjem problema, zadovoljstvo članova obitelji dostupnom slobodom kod promjene uloga i u emocionalnom razvoju te zadovoljstvo u intimnosti i emocionalnoj interakciji s članovima obitelji, kao i zadovoljstvo načinom kako obitelj provodi vrijeme zajedno. Obitelj je važno mjesto odrastanja i stvara osjećaj pripadnosti.

Odvajanje od prijatelja i obitelji

■ Proveli ste istraživanje, nedavno objavljeno, u kojem ste proučavali odnos socijalne podrške i subjektivne dobrobiti tijekom života. Koji je glavni zaključak?

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Da, u sklopu istraživanja Pilarov barometar hrvatskoga društva ispitivali smo kako percepcija socijalne podrške dobivene iz različitih izvora - i to obitelji, prijatelja, značajnih drugih kod odraslih različite dobi - pridonosi sreći, životnomu zadovoljstvu i zadovoljstvu pojedinim područjima života. Rezultati su pokazali da je u tri dobne skupine - i to mlade, srednje i kasne odrasle dobi - jedno socijalna podrška prijatelja bila znatno povezana sa životnim zadovoljstvom i srećom te pojedinim domenama životnoga zadovoljstva, kao što je zadovoljstvo životnim standardom, zdravljem, odnosima, sigurnošću. Sudionici koji su percipirali višu socijalnu podršku od prijatelja iskazali su više razine subjektivne dobrobiti. Mogli bismo reći da su ti nalazi suprotni onomu što smo malo prije govorili o važnosti obiteljske podrške, no podrška od obitelji u svim je dobnim skupinama bila povezana sa životnim zadovoljstvom i srećom odraslih u Hrvatskoj te vrlo visoko ocijenjena, što govori o važnosti podrške obitelji za širu kvalitetu života pojedinca. No prijatelji imaju posebnu važnost u smislu davanja sigurnosti i kvalitete života jer su prijateljstva dobrovoljna, a obiteljski se odnosi mogu održavati dijelom zbog kulturnih norma i obveza. Zatim, prijatelji su obično članovi iste grupe i često dijele slične osobne karakteristike, imaju slična životna iskustva i stilove. Uz to prijatelji su obično izvor uvažanja i druženja, a u obiteljima se često članovima dijele zadatci, očekuje se briga za



Slike: B. Gaić

Obitelj je važno mjesto odrastanja i stvara osjećaj pripadnosti

druge članove obitelji. Takve rezultate možemo obrazložiti time da su odnosi s prijateljima obično visokokvalitetni jer je lakše odvojiti se od nezadovoljavajućega prijateljstva nego od nezadovoljavajuće obitelji.

Liberalizacija društva donosi promjene

■ **Kako gledati na obiteljsku solidarnost u budućnosti u društvima koja su u stalnoj mijeni te je obitelj pod pritiskom redefinicije pojmova, opterećena rastavama i udarima na temelje?**

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Vjerujem u opstanak obiteljske solidarnosti u budućnosti u ovim novim okolnostima. Potreba za pripadanjem jedna je od temeljnih ljudskih potreba, tako da ćemo mi kao društvena bića uvijek imati potrebu zajedništva, a obitelji tu zauzima najviše mjesto. Dakle, obitelj je i dalje bez obzira na liberalizaciju društva, krizu i neizvjesnost jako važna. Ljudi kao društvena bića imaju potrebu živjeti u zajednicama, a brak je tradicionalno najčešći oblik zajednice između dvoje ljudi. Usporedno, istina je da imamo sve više izvanbračnih zajednica i jednoroditeljskih obitelji, ali razloge za to možemo naći posvuda oko nas. Zbog liberalizacije društva i današnjega sustava vrijednosti sve su češći oblici zajedničkoga života izvan braka, posebno u velikim gradovima, i sve je veća želja imanja djece izvan bračne zajednice. Struktura obitelji u suvremenom svijetu razlikuje se od tradicionalnoga poimanja obiteljskoga sustava te je sve više djece koja odrastaju s jednim roditeljem – bilo zbog rastave, smrti jednoga od roditelja ili njihova slobodnoga izbora, no većinom su to jednoroditeljske obitelji i dalje obitelji samohranih majki. S promjenama u strukturi mijenja se i emocionalni život obitelji, međusobni odnosi i cjelokupno funkcioniranje koje se odražava na zadovoljstvo različitim komponentama obiteljskoga života.

U jednom našem istraživanju na manjem uzorku ispitanika ispitivali smo ponašanje predškolske djece ovisno o strukturi njihove obitelji, i to jednoroditeljskih obitelji s majkom kao skrbnicom ili dvoroditeljskih cjelovitih obitelji. Budući da osim o strukturi obitelji razvoj djeteta ovisi i o odnosima unutar te obitelji, ispitali smo i razlikuju li se samohrane majke i majke iz cjelovitih obitelji s obzirom na procjenu obiteljske kohezije i zadovoljstva obiteljskim funkcioniranjem i emocionalnim životom obitelji. Dobiveni rezultati pokazali su da se djeca iz jednoroditeljskih obitelji s majkom kao skrbnicom i dvoroditeljskih cjelovitih obitelji ne razlikuju u izraženosti somatskih problema, a uz to su odgojiteljice procijenile da se djeca samohranih majki ponašaju više prosocijalno. Utvrđeno je da među dvjema skupinama majki nema razlike u procjenama obiteljske kohezije, zadovoljstva različitim aspektima obiteljskoga funkcioniranja, kao ni u procjenama emocionalnoga života obitelji. Rezultate takvih istraživanja treba razmatrati u današnjem širem kontekstu i promjenama stajališta društva prema novim oblicima zajednica. Iz razvo-

ne psihologije znamo, a i nalazi u spomenutom istraživanju naglašavaju ulogu i važnost odrasle osobe koja je uključena u svakodnevni život djeteta za pozitivne ishode.

Financijska pomoć roditeljima

■ **A što je s materijalnim vrijednostima: ostvaruju li se - nakon gospodarske krize započete prije desetak godina - financijski interesi lakše ili teže?**

»Obitelj je i dalje, bez obzira na liberalizaciju društva, krizu i neizvjesnost, jako važna. Ljudi kao društvena bića imaju potrebu živjeti u zajednicama, a brak je tradicionalno najčešći oblik zajednice između dvoje ljudi.«

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Istraživanja pokazuju da su prihodi starijih osoba i iznos primljene skrbi važni za financijske tokove prema gore – prema starijem roditelju i prema dolje – od starijih roditelja. Naime, pružanje skrbi starijim roditeljima ili roditeljima partnera važan je dio međugeneracijske solidarnosti unutar obitelji, osobito u zemljama u kojima se dugoročni sustav skrbi zasniva pretežno na obiteljskoj skrbi. Međutim, u sustavima mješovite skrbi potrebnu skrb zajedno pružaju

članovi obitelji i pružatelji formalne skrbi. Osim toga, odrasla će djeca možda morati i financijski pomagati svojim roditeljima, posebno zbog financijskoga tereta što ga formalna skrb nameće starijim osobama. Budući da nisu poznati objavljeni rezultati nekih takvih istraživanja u Hrvatskoj, a i s obzirom na geografsku blizinu Slovenije, možemo pretpostaviti da bismo nalaze u sličnom smjeru mogli dobiti i u Hrvatskoj. Naime, rezultati provedenoga istraživanja u Sloveniji pokazuju da postoji osjetna financijska razmjena između primatelja skrbi i obiteljskoga skrbnika. Nadalje, određene važne za financijske tokove prema gore odnosno prema starijem roditelju i prema dolje odnosno od starijega roditelja jesu prihodi starijih osoba i iznos primljene skrbi.

Ima prostora za pozitivne pomake

■ **Koliko su u našem društvu implementirane politike aktivnoga starenja, postoje li kakvi programi međugeneracijske solidarnosti te koliko su starije osobe spremne sudjelovati u takvim aktivnostima?**

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Iz psihologije cjeloživotnoga razvoja poznato je koliko su važne razne aktivnosti za dobro funkcioniranje i aktivno starenje u kasnoj odrasloj dobi. U sklopu Hrvatskoga longitudinalnoga istraživanja dobrobiti, projekta koji trenutno provodi Institut »Pilar«, a financira ga Hrvatska zaklada za znanost, ispitali smo i povezanost zastupljenosti bavljenja slobodnim aktivnostima i dobrobiti u starijih od 60 godina, jer neka istraživanja pokazuju da angažman u slobodnim aktivnostima promiče dobrobit među starijim odraslima. Dobiveni rezultati pokazuju da su starije osobe koje su sudjelovale u raznovrsnijim aktivnostima u slobodno vrijeme, koje su imale bolji financijski status i koje su bile u braku izvjestile o višim razinama svoje dobrobiti. Kada se uspoređuju dvije skupine starijih osoba s angažmanom i bez angažmana u slobodno vrijeme, rezultati su pokazali da su s višim procjenama dobrobiti i višim procjenama vlastitoga financijskoga stanja oni koji su sudjelovali u barem jednoj slobodnoj aktivnosti. Stoga bi uključivanje u aktivnosti u slobodno vrijeme osoba u kasnijoj životnoj dobi moglo imati blagotvorne učinke za njihovu dobrobit. Jedno ranije istraživanje također jasno naglašava pozitivnu vezu bavljenja slobodnim aktivnostima i procjene subjektivne dobrobiti i kod mladih i kod starijih. Dakle, zasigurno aktivno starenje te bavljenje različitim slobodnim aktivnostima u kasnoj odrasloj dobi pridonosi kvaliteti života starih ljudi. No u implementiranju politika aktivnoga starenja u našem društvu, kao i programima međugeneracijske solidarnosti te spremnosti starijih osoba da sudjeluju u takvim aktivnostima, ima mnogo prostora za pozitivne pomake.

Nezamjenjiva razmjena potpore

■ **Što pokazuju europska iskustva kada je riječ o međugeneracijskoj obiteljskoj solidarnosti? Postoje li kakve poveznice među bogatijim društvima i onima koja su siromašnija? Spominje se da nefinancijska potpora imaju veći učinak od mjera financijske potpore...**

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: Da, to je točno, kolege sa Sveučilišta u Luxembourgu prikazuju dio rezultata većega istraživanja o međugeneracijskim odnosima s naglaskom na međugeneracijsku solidarnost u odrasloj dobi i ulogu obiteljskih norma u međugeneracijskoj potpori i ambivalentnosti. Naime, istraživali su ulogu usvojenih obiteljskih norma u međugeneracijskoj potpori te iskustvo ambivalentnosti iz perspektive odraslog djeteta te su pretpostavili da su usvojene obiteljske norme važne odrednice regulacije odnosa jer utječu i na odabir specifičnoga ponašanja i na njegovu procjenu. Slijedom toga, vlastito ponašanje, kao i ponašanje drugih, trebalo bi najpozitivnije ocijeniti ako je u skladu s usvojenim normama i vrijednostima. Nasuprot tomu, ako međugeneracijska solidarnost i razmjena potpore nisu usklađeni s usvojenim normama i očekivanjima, može se iskustiti ambivalentnost. No rezultati su pokazali da su normativni aspekti međugeneracijske solidarnosti bili manje važni u usporedbi s afektivnim aspektima u predviđanju razmjene potpore između odrasle djece i njihovih roditelja. Međutim, obiteljske vrijednosti imale su posredničku ulogu između razmjene potpore i ambivalentnosti. ■

Stariji sve nezadovoljniji kvalitetom javnih služba i usluga

■ **Uz starenje često se veže i socijalna isključenost, no osim toga starije se osobe suočavaju i s problemima u ostvarivanju usluga, primjerice u prijevozu, socijalnoj skrbi, bankarskim uslugama, posebice u ruralnim dijelovima. Kako doskočiti toj problematici? Kakve mjere mogu poboljšati situaciju?**

PROF. BRAJŠA-ŽGANEC: U sklopu Europskoga istraživanja o kvaliteti života uspoređivali smo trendove u kvaliteti života u Hrvatskoj u 2007. i 2012. godini te se pokazalo da je usporedba percipirane kvalitete javnih služba, i to usluga za brigu o starima, pala u promatranom razdoblju. Prema rezultatima toga istraživanja indeks socijalne isklju-

čenosti u Hrvatskoj smanjio se između 2007. i 2012., no bio je nešto veći od prosjeka u europskim zemljama obje te godine. Ovdje imamo puno prostora za djelovanje i provedbu politika socijalne isključenosti poboljšanjem pristupačnosti i kvalitete javnih služba uzimajući u obzir nejednakosti u pogledu pristupa javnom prijevozu u urbanim i ruralnim područjima, relativno nisku razinu pružanja usluga skrbi o djeci, nisku razinu javne percepcije o kvaliteti usluga dugotrajne skrbi i probleme u vezi s državnim mirovinskom sustavom. Dakle, to je područje gdje bi se sigurno moglo djelovati, a posebnu bi pozornost trebalo obratiti na populaciju starih. Općenito nedostatne su obiteljske politike i mjere povezane s kasnom odraslošću.